Konstitutionsutskottets betänkande

1981/82:5

med anledning av motion angående användningen av datateknik i riksdagsarbetet

Motionen

I motion 1980/81:1112 av Bonnie Bernström (fp) och Karin Ahrland (fp) hemställs "att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att tillsätta en särskild utredning om användande av datateknik i riksdagsarbetet i enlighet med vad som anförs i motionen".

I motiveringen erinrar motionärerna om att datatekniken numera används i betydande utsträckning inom den statliga förvaltningen och att departementen med stor framgång under senare år tagit datatekniken i anspråk för informationslagring och återvinning, textproduktion och registrering. Utvecklingen i andra länder visar att man inom en del parlament hunnit mycket långt i den komplicerade uppgiften att överföra parlamentsmaterial till data. Enligt motionärerna är det för politiskt arbete mycket viktigt att ha samlad tillgång till information om t. ex. riksdags- och regeringsärendens innehåll, tidigare behandling och dagsläge. Möjligheter finns redan att i skilda frågor få tillgång till uppgifter även från databaser t. ex. inom forskningsområdet och vetenskapliga bibliotek och internationella dokumentationscentraler. Anspråken från riksdagsledamöternas sida på kvalificerad utredningsservice skulle kunna tillgodoses på ett mer ekonomiskt sätt genom en utbyggnad av den datatekniska resursen än genom fortsatt personell utbyggnad av t. ex. riksdagens upplysningstjänst. En utbyggnad av datasystem för riksdagen får enligt motionärerna även en gynnsam effekt på den utåtriktade informationens kapacitet. Press, myndigheter och organisationer skulle då också kunna få snabbare tillgång till information hos riksdagen.

Motionen avslutas med exempel på konkreta frågeställningar i elva punkter, vilka borde närmare övervägas.

Aktuella förhållanden m. m.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har i sin *redogörelse 1980/81:21* till riksdagen redovisat följande beträffande ADB-verksamhet:

Den under 1977 bildade arbetsgruppen för uppläggning av en för statsdepartementen och riksdagen gemensam databas (ADB-gruppen) har under år 1980 bedrivit praktiska försök med datorstödd textbehandling och

informationssökning. Förutsättningarna för försöken är närmare redovisade i en rapport till förvaltningsstyrelsen den 27 maj 1980.

Försöket med datorstödd textbehandling bedrivs sedan hösten 1980 vid två utskottskanslier och centrala skrivbyrån. Under försöket prövas skrivautomater. Försöket leds i denna del av en särskild arbetsgrupp med representanter för dem som deltar i de praktiska försöken.

Försöket med informationssökning omfattar två olika projekt. I det ena prövas terminalsökning i en databas i IMDOC hos DAFA. Basen innehåller f. n. samtliga uppgifter i riksdagens sakregister för åren 1975, 1975/76, 1976/77 och 1977/78. Basen är samordnad med baser i RÄTTSDATA-systemet (se SFS 1980:628).

I det andra projektet, som går under benämningen diarieföringsprojektet, registreras handlingar i riksdagen löpande. Projektet berör i första hand upplysningstjänsten, kammarkansliets informationstjänst och tryckeriexpeditionen.

Upplysningstjänsten svarar för registreringen. Uppgifterna sammanförs i en databas i IMDOC hos DAFA och skall användas för terminalsökning av upplysningstjänsten, kammarkansliets informationstjänst och tryckeriexpeditionen samt av användare av RÄTTSDATA. Uppgifterna i databasen bildar också underlag för försök med automatisk sättning av preliminära tryckta register.

Förutom det ständiga utvecklingsarbete som betingas av förändringar i datarutiner pågår sedan mars 1980 arbete med *thesauruskonstruktion* (*nyckelordlista*). En preliminär thesaurus är utarbetad och datorstödd inmatning i dialog med databas pågår. Nyckelordlistan är avsedd att användas vid indexering av riksdagstrycket.

I *budgetpropositionen 1980/81:100 bil. 19* har förvaltningsstyrelsen anfört följande såvitt gäller användningen av ADB-teknik:

Under anslagsposten Expenser föreslås en ökning med 881 000 kr. Av ökningen avser 360 000 kr. fortsatt försöksverksamhet med användning av ADB-teknik vid textproduktion m. m. Förvaltningsstyrelsen har för ändamålet anslaget 315 000 kr. innevarande budgetår, och hittillsvarande erfarenheter är så positiva att medel för en fortsatt, något utökad, försöksverksamhet bör ställas till förfogande nästa budgetår. I sammanhanget bör noteras att den ADB-baserade produktionen av register över riksdagstrycket kraftigt försenats, vilket kan bero på att resurserna är otillräckliga. Förvaltningsstyrelsen bedömer emellertid att ställningstagande till organisation och resurser för ADB-arbetet inom riksdagen bör ske i ett sammanhang. En samlad översyn bör därför göras när även pågående försöksverksamhet med textproduktion m. m. utvärderats.

Arbetsgruppen för ADB

Den under 1977 bildade arbetsgruppen för uppläggning av en för statsdepartementen och riksdagen gemensam databas (ADB-gruppen) har i en rapport 1980-05-27 redovisat förutsättningarna för försöksverksamheten såvitt gäller datorstödd texthantering och informationssökning. I den av förvaltningsstyrelsen godkända rapporten föreslogs dels att försök med datorstödd texthantering skulle påbörjas hösten 1980 vid två utskottskanslier

och centrala skrivbyrån, dels att försök med diarieföring på data skulle påbörjas hösten 1980 samt att den nuvarande datorstödda registerredaktionen skulle fortsätta som hittills.

Översynsgruppen för riksdagens utåtriktade information

Den av talmanskonferensen 1980 tillsatta översynsgruppen har i sin slutrapport i juni 1981 delvis behandlat frågor rörande ADB-teknikens användning inom den utåtriktade informationen. Översynsgruppen anför bl. a. följande:

Översynsgruppen erinrade i delrapporten om den pågående försöksverksamheten med införande av datateknik i riksdagsarbetet. I rapporten anfördes bl. a. att det var särskilt betydelsefullt att försöksverksamheten med diariesystem på data, som väsentligt skulle kunna underlätta informationsförmedlarnas verksamhet, borde intensifieras. Möjligheten att via terminaler i riksdagen få tillgång till även regeringskansliets databas och andra databaserade register av intresse för riksdagen är mycket värdefull och torde kunna innebära väsentlig tidsbesparing för alla de inom riksdagen som har att söka information. Detta medför också tidsvinster för de som skall förmedla information utåt. Sedan översynsgruppen hösten 1980 tittat på dessa frågor har också informationstjänsten vid kammarkansliet och tryckeriexpeditionen utrustats med terminal, vilket är värdefullt. Enligt vad gruppen erfarit pågår f. n. försöksarbetet intensivt i förvaltningskontorets regi. I en motion av Bonnie Bernström (fp) och Karin Ahrland (fp) har en mängd frågor rörande användningen av datateknik i riksdagsarbetet kommit upp. Motionärerna föreslår att talmanskonferensen skall tillsätta en särskild utredning för att överväga datateknikens användning i stort och på längre sikt. Flertalet av frågeställningarna har också relevans för den utåtriktade informationsverksamhetens möjligheter att fungera effektivt.

– – –

Översynsgruppen finner att många av de aspekter som tagits upp i motionerna är angelägna med tanke på en vidareutveckling av den utåtriktade informationen. Med hänsyn till att såväl förvaltningsstyrelsen som konstitutionsutskottet och riksdagen inom kort får anledning att ta ställning till hur datafrågorna lämpligen bör behandlas vill översynsgruppen i detta läge endast understryka betydelsen av att man i sammanhanget särskilt tar hänsyn till möjligheterna att förbättra betingelserna för den utåtriktade informationen.

Översynsgruppens rapport har överlämnats till talmanskonferensen.

Utskottet

I motion 1980/81:1112 föreslås att riksdagen skall uppdra at talmanskonferensen att tillsätta en särskild utredning om användning av datateknik i riksdagsarbetet. I motionen erinras om den försöksverksamhet som pågår under ledning av en av riksdagens förvaltningsstyrelse år 1977 tillsatt arbetsgrupp för ADB. Utöver den datorstödda framställningen av riksdagens årsregister som pågår sedan ett antal år startades under hösten 1980 försök med datorstödd texthantering vid två utskottskanslier och med datorstödd löpande diarieföring av propositioner, motioner, utskottsbetänkanden m. m. och uppgifter om riksdagens behandling av dessa. Som redovisats i reciten har förvaltningsstyrelsen i den senaste budgetpropositionen uppgivit att de hittillsvarande erfarenheterna är så positiva att de motiverar en fortsatt och utökad försöksverksamhet. Styrelsen har emellertid ansett att ett ställningstagande till organisation och resurser för ADB-arbetet inom riksdagen bör ske i ett sammanhang. En samlad översyn bör därför göras när den pågående försöksverksamheten med textproduktion m. m. utvärderats. Den aktuella försöksverksamheten förutsätts pågå även under hösten 1981.

De i motionen berörda frågeställningarna om hur datatekniken skall kunna användas inom riksdagen finner utskottet välmotiverade. Motionärerna föreslår att en särskild utredning skall tillsättas av talmanskonferensen. Som framgått av det föregående har förvaltningsstyrelsen anfört att ett ställningstagande till organisation och resurser för ADB-arbetet bör ske i ett sammanhang och att en samlad översyn därefter bör göras när även nu pågående försöksverksamhet utvärderats. Utskottet vill understryka vikten av att en samlad bedömning kommer till stånd och att då även de vidare aspekter som är aktuella i förevarande motion blir belysta. Det är angeläget att t. ex. de skilda riksdagsorganens, riksdagsledamöternas, partikansliernas och pressens m. fl. förhållanden och behov beaktas i sammanhanget. Dataarbetet leds som nämnts av den av förvaltningsstyrelsen tillsatta arbetsgruppen för ADB, vilken även inkluderar riksdagsledamöter. Den befintliga arbetsgruppen får enligt utskottets mening förutsättas vara tillräcklig i dagsläget innan försöksverksamheten avslutats. Ökad samordning av de redan nu pågående aktiviteterna och undersökningarna rörande ADB torde enligt utskottet kunna övervägas inom ADB-gruppen. Det får ankomma på förvaltningsstyrelsen att sedermera överväga formerna för den kommande översynen. Utskottet anser att de frågor som förts fram i motionen också bör beaktas av förvaltningsstyrelsen och dess arbetsgrupp. Vad utskottet anfört bör ges riksdagens förvaltningsstyrelse till känna. Motionen bör också överlämnas till styrelsens ADB-grupp.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen *beträffande uppdrag åt talmanskonferensen* avslår motion 1980/81:1112,
2. att riksdagen *beträffande datateknik i riksdagens arbete* med anledning av motion 1980/81:1112 som sin mening ger riksdagens förvaltningsstyrelse till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 23 september 1981

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: Bertil Fiskesjö* (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Gunnar Björck i Värmdö (m), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken* (c), Sture Thun (s), Jan Prytz (m) och Eric Hägelmark (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.